

Motion till riksdagen

1989/90:N366

av Per Westerberg m.fl. (m)

Utnyttjande av Tele-X

Tele-X satelliten har blivit en teknisk framgång. Tele-X satelliten är avsedd dels för sändning av TV dels för data-kommunikation. De svenska skattebetalarna har betalat utvecklingskostnader om ca 1,5 miljarder kr. Under förra året slöts en överenskommelse, som innebar att satelliten nu är helt ägd av den svenska staten genom Rymdbolaget, medan norska staten disponerar en sk TV-sändare.

Trots detta utnyttjas satelliten i alltför liten utsträckning. Regeringens agerande bär skulden till detta.

TV-sändningar

Det finns möjligheter att sända två TV-kanaler samtidigt. Dessutom finns en reservsändare för TV. Den norska sändaren utnyttjas av Norsk Rikskringkasting som sänder ut det norska riks-TV-programmet.

Tele-X är en sk direktsändande satellit – det medför att mottagaren behöver en betydligt mindre parabolantenn än som krävs för huvuddelen av de andra TV-satelliterna. Tele-X är riktad för sändningar över Skandinavien. Det innebär att enskilda hushåll som vill ta emot TV-program som sänds över Tele-X kan klara sig med en betydligt mindre parabolantenn än som krävs för de två andra direktsändande satelliterna i Europa – Eutelsat och Astra.

För ett fristående TV-företag i Sverige som vill utnyttja en TV-satellit vore det således en fördel att kunna använda Tele-X. Då skulle det vara lättare att få hushållen att investera i mottagningsutrustning. Samtidigt måste ett sådant företag vända sig till de ca 30 procent av landets hushåll som är anslutna till kabel-TV-nät.

Den svenska kabelagstiftningen kräver tillstånd av nätinnehavare för rätten att vidareända satellitprogram. Tillstånden som gäller kommunvis utfärdas av den statliga kabelnämnden. Bland reglerna märks vidare att program med reklam riktade till svenska hushåll ej får distribueras genom svenska kabelnät. Undantag är kabelnät med färre än 100 anslutna hushåll.

Fortsatt vidareändning av en programkanal från satellit får förbjudas för en tid av högst ett år om det i programkanalen under en längre tid och i betydande omfattning har förekommit sådan kommersiell reklam som måste anses riktad särskilt till svenska konsumenter.

(Lag (1985:677) om lokala kabelsändningar)

Genom det rådande reklamförbudet tvingas TV-kanaler inriktade på den svenska marknaden att verka från ett annat land, alternativt länka program producerade i Sverige via utlandet till en satellit för vidare distribution till de svenska hushållen. I partimotion om en fri radio och TV föreslår Moderata Samlingspartiet att detta förbud skall upphävas.

Kabellagen är ett hinder för ett svenskt TV-företag att utnyttja Tele-X. Regeringens inställning är ett annat hinder. Eftersom regeringen vill förhindra reklam i fristående TV-kanaler, och genom bl a den ovan återgivna lagstiftningen försöker förhindra fristående TV-kanaler i Sverige är regeringen knappast positiv till att Tele-X används för att etablera en fristående TV-kanal.

Samtidigt är Tele-X sändningsriktning sådant att icke-skandinaviska företag knappast är intresserade. Resultatet är att ingen använder den ena TV-sändaren. Det är slöseri att inte utnyttja Tele-X sändningskapacitet. Svenska skattebetalare har betalat för en satellit som bara används till en mindre del av dess kapacitet.

Ett upphävande av det aktuella förbudet i kabellagen skulle öppna möjligheter för Rymdbolaget att sälja eller hyra ut den outnyttjade TV-sändaren. Värdet av sändningsrätten är svårt att uppskatta – hyresintäkterna skulle dock säkerligen kunna uppgå till flera tiotals miljoner kr per år. Regeringen bör tillse att den outnyttjade TV-sändaren på Tele-X utnyttjas genom att försättningar skapas för att bjuda ut sändningsrätten till privata intressenter.

Dataöverföring

Ursprungligen var tanken att data- och teletrafik i Sverige skulle utväxlas över Tele-X. Televerket föredrog dock att bygga upp ett nätverk av optiska kablar. För närvarande har Tele-X bara två kunder. Förutom överföring för Rymdbolagets eget bruk används Tele-X dels för utväxling av data och videokonferenser mellan DAFA:s anläggningar i Stockholm och Kiruna, dels för överföring av "färdiga tidningssidor" för Aftonbladet från Stockholm till Göteborg.

Det finns fortfarande en betydande överföringskapacitet hos Tele-X. Förutom datakommunikation kan satelliten med fördel användas för telefonförbindelser. Något större behov för detta ändamål kan dock inte för närvarande förväntas i Sverige. Optiska kabelnät är i de flesta fall mera effektiva än satellitkommunikation.

Fördelen med satellitkommunikation för telefon- och dataförbindelser är flexibiliteten och den låga kostnaden för att upprätta en ny förbindelse. Med Tele-X är det lätt att med bara några veckors varsel upprätta en liten markstation för sändning och mottagning av telefonsamtal eller datakommunikation.

Förbindelserna mellan Västvärldens väl integrerade telesystem och telefonnäten i Östeuropa och Sovjetunionen är i dag mycket bristfälliga. Detta kommer att utgöra ett hinder för dessa länders utvecklingsmöjligheter.

Vi har i särskild kommittémotion om ett samarbetsprogram med Estland, Lettland och Litauen föreslagit att riksdagen skall anvisa 100 miljoner kro-

nor för att utveckla förbindelserna mellan Sverige och Baltikum på ett antal områden. Ett område som vi förslår bör uppmärksammas är utvecklandet av bättre teleförbindelser.

Rymdbolaget har undersökt de tekniska förutsättningarna att med hjälp av en eller flera markstationer via Tele-X knyta samman telefonnäten i Estland, Lettland och Litauen med det svenska telefonnätet, och därmed med resten av världen.

Regeringen bör undersöka förutsättningarna för att nyttja den lediga dataöverföringskapaciteten i Tele-X för detta ändamål.

På sikt kan en sådan förbindelse inte bara utgöra en hjälp till de baltiska republikerna utan även ge intäkter till Tele-X.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen för utnyttjande av Tele-X och om att förbudet mot kommersiell reklam i lagen (1985:677) om lokala kabelsändningar avskaffas.¹]

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avyttring av sändningsrätten för den outnyttjade TV-sändaren i Tele-X.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undersökning av förutsättningarna att nyttja Tele-X för att upprätta bättre telefon- och dataförbindelse med Estland, Lettland och Litauen.

Stockholm den 25 januari 1990

Per Westerberg (m)

Nic Grönvall (m)

Karin Falkmer (m)

Stig Bertilsson (m)

Gunnar Hökmark (m)

Lars Ahlström (m)

Bertil Danielsson (m)

Mot. 1989/90
N366

¹1989/90:K437